

U S T A W A

z dnia ...

o ochronie osób uczestniczących w debacie publicznej przed oczywiste bezzasadnymi roszczeniami lub stanowiącymi nadużycie postępowaniami sądowymi¹⁾

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa reguluje środki ochrony osób uczestniczących w debacie publicznej przed dochodzonymi w postępowaniach sądowych w sprawach cywilnych roszczeniami zmierzającymi głównie do stłumienia, ograniczenia lub zakłócenia debaty publicznej, w tym przed roszczeniami oczywiste bezzasadnymi, a także czynnościami procesowymi stanowiącymi nadużycie prawa procesowego.

Art. 2. Ilekroć w ustawie jest mowa o debacie publicznej, należy przez to rozumieć wszelkie wypowiedzi lub podejmowanie innych działań w ramach wykonywania prawa do wolności wypowiedzi i informacji, wolności sztuki i nauki lub wolności zgromadzeń i zrzeszania się, a także działania przygotowawcze, wspierające lub wspomagające, bezpośrednio związane z takimi wypowiedziami lub działaniami, w związku ze sprawą budzącą uzasadnione zainteresowanie społeczne, w szczególności dotycząca:

- 1) praw podstawowych, zdrowia publicznego, bezpieczeństwa, środowiska lub klimatu;
- 2) działań podmiotów będących osobami publicznymi lub pełniących funkcje publiczne w sektorze publicznym lub prywatnym;
- 3) działań lub postępowań przed organami stanowiącymi prawo, wykonawczymi lub sądowymi, lub innych postępowań przed organami publicznymi, w tym organami Unii Europejskiej lub państw członkowskich Unii Europejskiej;
- 4) podejrzania przestępstwa korupcji, oszustwa lub innych przestępstw albo wykroczeń;

¹⁾ Niniejsza ustawa służy implementacji Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1069 z dnia 11 kwietnia 2024 r. w sprawie ochrony osób, które angażują się w debatę publiczną, przed oczywiste bezzasadnymi roszczeniami lub stanowiącymi nadużycie postępowaniami sądowymi ("strategiczne powództwa zmierzające do stłumienia debaty publicznej") (Dz. U. UE. L. z 2024 r. poz. 1069).

5) działań służących ochronie wartości wynikających z Konstytucji RP lub art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej, w tym procesów demokratycznych, przed nieuprawnioną ingerencją, w szczególności przez zwalczanie dezinformacji.

Art. 3. 1. Na wniosek pozwanego sąd, uwzględniając interesy stron, może zobowiązać powoda do złożenia kaucji na zabezpieczenie kosztów procesu, jeżeli pozwany uprawdopodobni, że powództwo zmierza głównie do stłumienia, ograniczenia lub zakłócenia debaty publicznej lub że brak kaucji uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu.

2. Kaucja powinna odpowiadać przewidywanej kwocie zwrotu kosztów postępowania zgodnie z art. 12.

3. Do kaucji stosuje się odpowiednio art. 1123 § 3 i art. 1125-1127 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1568 z późn. zm.).

4. Sąd rozpoznaje wniosek w terminie dwóch tygodni od jego złożenia.

5. W postanowieniu zobowiązującym do złożenia kaucji sąd oznaczy termin jej złożenia, nie dłuższy niż miesiąc od uprawomocnienia się postanowienia.

6. Jeżeli w toku sprawy okaże się, że kaucja nie wystarcza na zabezpieczenie kosztów procesu, pozwany może żądać złożenia dodatkowej kaucji.

7. Na postanowienie w przedmiocie kaucji przysługuje zażalenie. Zażalenie przysługuje także, jeżeli postanowienie, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, wydał sąd drugiej instancji, z wyjątkiem postanowienia wydanego w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji. Na postanowienie sądu drugiej instancji przysługuje zażalenie do innego składu tego sądu.

8. Po bezskutecznym upływie oznaczonego przez sąd terminu sąd odrzuca pozew, orzekając o kosztach jak w przypadku cofnięcia pozwu, z uwzględnieniem art. 12.

Art. 4. 1. Organizacje pozarządowe, mające w zakresie swoich statutowych zadań ochronę osób uczestniczących w debacie publicznej, a także organizacje pozarządowe, których zadania statutowe obejmują przedmiot debaty publicznej, w której uczestniczy pozwany, mogą, za jego zgodą wyrażoną na piśmie, przystąpić do niego w toczącym się postępowaniu.

2. Organizacje pozarządowe wymienione w ustępie poprzedzającym, które nie uczestniczą w sprawie, mogą przedstawiać sądowi istotne dla sprawy informacje lub pogląd wyrażony w uchwale lub w oświadczeniu ich należycie umocowanych organów.

Rozdział 2. Roszczenia oczywiście bezzasadne

Art. 5. Jeżeli z treści pozwu lub innego pierwszego pisma w sprawie lub załączników do nich oraz okoliczności dotyczących sprawy, a także faktów, o których mowa w art. 228 Kodeksu postępowania cywilnego, wynika oczywista bezzasadność powództwa, stosuje się przepisy art. 191¹ oraz art. 391¹ Kodeksu postępowania cywilnego ze zmianami wynikającymi z niniejszej ustawy.

Art. 6. 1. Jeżeli pozwany złoży poza rozprawą wniosek o oddalenie powództwa jako oczywiście bezzasadnego, przewodniczący wyznaczy powodowi termin do złożenia pisma przygotowawczego w celu przedstawienia stanowiska co do wniosku. Sąd może ponadto wysłuchać strony, także na posiedzeniu niejawnym.

2. Przewodniczący oraz sąd są obowiązani podejmować czynności tak, by oddalenie powództwa w razie jego oczywistej bezzasadności nastąpiło nie później niż sześć miesięcy od dnia wniesienia pozwu, a jeżeli wniosek o oddalenie powództwa jako oczywiście bezzasadnego złożył pozwany – nie później niż sześć miesięcy od dnia złożenia tego wniosku.

Rozdział 3. Nadużycie prawa procesowego

Art. 7. Jeżeli wyłącznym celem wytoczenia powództwa jest stłumienie, ograniczenie lub zakłócenie debaty publicznej, sąd w każdym stanie sprawy może uznać wytoczenie powództwa za nadużycie prawa procesowego w rozumieniu art. 4¹ Kodeksu postępowania cywilnego.

Art. 8. 1. W razie stwierdzenia po wdaniu się przez pozwanego w spór co do istoty sprawy, że wyłącznym celem wytoczenia powództwa może być stłumienie, ograniczenie lub zakłócenie debaty publicznej, sąd, przed wydaniem postanowienia o odrzuceniu pozwu, uprzedzi o tym strony wyznaczając termin do złożenia pisma przygotowawczego. Sąd może ponadto wysłuchać strony, także na posiedzeniu niejawnym.

2. Po wdaniu się przez pozwanego w spór co do istoty sprawy odrzucenie pozwu z przyczyn określonych w ust. 1 nie jest dopuszczalne, jeżeli pozwany zażąda wydania wyroku.

Rozdział 4. Inne środki ochrony

Art. 9. Sąd, z urzędu lub na wniosek pozwanego, może uznać postępowanie za zmierzające głównie do stłumienia, ograniczenia lub zakłócenia debaty publicznej, o czym uprzedza strony obecne na posiedzeniu. Wskazywać na to mogą w szczególności:

- 1) nieproporcjonalność żądania lub nadmierny bądź nieuzasadniony charakter roszczenia;

2) wszczynanie innych postępowań sądowych przeciwko temu samemu pozwanemu, lub wszczynanie przeciwko innym osobom podobnych postępowań sądowych dotyczących tego samego przedmiotu debaty publicznej;

3) zachowanie powoda lub osób działających w jego imieniu przed wszczęciem i w toku postępowania skierowane przeciwko uczestnikom debaty publicznej, w szczególności grożenie lub zastraszanie;

4) podejmowanie czynności procesowych w złej wierze, w tym działanie na zwłokę.

Art. 10. Jeżeli powództwo zmierzało głównie do stłumienia, ograniczenia lub zakłócenia debaty publicznej, sąd, oddalając powództwo w całości lub w części, stwierdza to w sentencji wyroku.

Rozdział 5. Sankcje i koszty procesu

Art. 11. 1. W razie odrzucenia pozwu z przyczyn, o których mowa w art. 8 ust. 1, a także w razie oddalenia powództwa w całości lub w części i stwierdzenia, że postępowanie zmierzało głównie do stłumienia, ograniczenia lub zakłócenia debaty publicznej, sąd może nałożyć na powoda karę pieniężną w kwocie do 20-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, a w szczególnie uzasadnionych wypadkach do 100-krotności takiego wynagrodzenia.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli powód ze skutkiem prawnym cofnął pozew.

3. Wpływy z tytułu kar pieniężnych stanowią dochód budżetu państwa.

4. W razie oddalenia powództwa w całości lub w części i stwierdzenia, że postępowanie zmierzało do stłumienia, ograniczenia lub zakłócenia debaty publicznej, sąd może ponadto nałożyć na powoda obowiązek opublikowania sentencji wyroku na jego koszt, oznaczając miejsce i czas takiej publikacji.

5. Na postanowienie o nałożeniu kary pieniężnej oraz na postanowienie o nałożeniu obowiązku publikacji wyroku powodowi przysługuje zażalenie. Zażalenie przysługuje także, jeżeli postanowienie, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, wydał sąd drugiej instancji, z wyjątkiem postanowienia wydanego w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji. Na postanowienie sądu drugiej instancji przysługuje zażalenie do innego składu tego sądu.

Art. 12. 1. W razie odrzucenia pozwu z przyczyn, o których mowa w art. 8 ust. 1, a także w razie oddalenia powództwa w całości lub w części i stwierdzenia, że postępowanie zmierzało głównie do stłumienia, ograniczenia lub zakłócenia debaty publicznej, sąd nakłada na powoda obowiązek zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanego z uwzględnieniem ust. 2.

2. Na wniosek pozwanego złożony wraz ze spisem kosztów i rachunkami sąd zasądza na rzecz pozwanego zwrot poniesionych przez niego kosztów zastępstwa procesowego w pełnej wysokości, chyba że koszty te są nadmierne.

Art. 13. Sprawy o naprawienie szkody wyrządzonej na skutek wszczęcia w państwie niebędącym państwem członkowskim Unii Europejskiej postępowania sądowego, które zmierza do stłumienia, ograniczenia lub zakłócenia debaty publicznej, należą do jurysdykcji krajowej sądów polskich także wtedy, gdy powód ma miejsce zamieszkania w Polsce.

Art. 14. W zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie do postępowań w niej określonych stosuje się przepis ustawy z dnia 17 listopada 1964 roku - Kodeks postępowania cywilnego.

Rozdział 5. Przepisy zmieniające i końcowe

Art. 15. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1550, z późn. zm.) w art. 4¹ dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Czynność procesowa strony lub uczestnika postępowania stanowiąca nadużycie prawa procesowego jest niedopuszczalna, chyba że przepis ustawy przewiduje inny skutek.”.

Art. 16. 1. Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

2. Przepisy niniejszej ustawy, z wyłączeniem art. 8, art. 11 oraz art. 12, stosuje się także do postępowań będących w toku w chwili jej wejścia w życie.